

Länsstyrelsen
Gotlands län

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0340205 Stora Vikers

Innehåll

Inledande information.....	3
Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0340205 Stora Vikers..	6
Bevarandesyfte.....	7
Prioriterade bevarandevärden:.....	7
Motivering:.....	8
Prioriterade åtgärder:.....	8
Beskrivning av området.....	9
Åtgärdsprogram.....	11
Vad kan påverka negativt?.....	12
Igenväxning.....	12
Ingrepp och störning.....	13
Invasiva arter.....	14
Betestryck.....	14
Användning av avmaskningsmedel.....	15
Bevarandeåtgärder.....	16
Skydd.....	16
Skötsel.....	16
Borttagning av igenväxningsvegetation.....	17
Bekämpning av invasiva arter.....	18
Uppföljning av naturtyper och arter.....	19
Områden som inte är av Natura-naturtyp.....	19
Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:.....	20
6110 - Basiska berghällar.....	20
6280 - Alvar.....	22
6410 - Fuktängar.....	25
7210 - Agkärr.....	27
7230 - Rikkärr.....	30
8240 - Karsthällmarker.....	32
9070 - Trädklädd betesmark.....	34
1988 - Styv kalkmossa.....	37
Dokumentation.....	39
Lagtexter.....	39
Bilagor.....	40
Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Stora Vikers.....	41
Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Stora Vikers.....	44

Inledande information

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Begreppsförklaringar Natura 2000

SPA - Område som genom regeringsbeslut klassificerats som särskilt skyddsområde i enlighet med EU:s fågeldirektiv (2009/147/EEG).

pSCI - Område som är föreslaget av regeringen, men ännu ej antaget av EU-kommissionen.

SCI - Område som, i den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regionerna det tillhör, väsentligt bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos någon av livsmiljöerna i bilaga 1 i art- och habitatdirektivet eller någon av arterna i bilaga 2 i samma direktiv. Områden som kan bidra till att nätverket Natura 2000 blir sammanhängande och som väsentligt bidrar till bibehållandet av den biologiska mångfalden inom den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regioner (kontinental, boreal, alpin, marin östersjön och marin atlantisk) som avses.

SAC – Område av gemenskapsintresse (SCI) som av regeringen med stöd av MB (Miljöbalken) 7 kap. 28 § förklarats som särskilt bevarandeområde.

Gynnsamt bevarandetillstånd

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

- populationsutvecklingen visar att arten på lång sikt kommer att förbli en del av sin livsmiljö
- dess naturliga utbredningsområde inte minskar och sannolikt inte heller kommer att minska
- tillräckligt mycket livsmiljö finns för att arten ska bibehållas på lång sikt.

En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker är stabila eller ökande
- de strukturer och funktioner som krävs för att livsmiljön ska bibehållas finns kvar under överskådlig framtid
- bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0340205 Stora Vikers

Kommun: Gotland

Områdets totala areal: 281 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2024-02-26

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2024-02-29

Markägareförhållanden: Privata

Regeringsbeslut historik:

SPA: Nej, pSCI: 2015-08-31, SCI: 2016-12-01, SAC: Nej.

Naturtyper och arter som ska bevaras enligt art- och habitatdirektivet:

Naturtyper:

- 6110 – Basiska berghällar
- 6280 – Alvar
- 6410 – Fuktängar
- 7210 – Agkärr
- 7230 – Rikkärr
- 8240 – Karsthällmarker
- 9070 – Trädklädd betesmark

Arter:

- 1988 – Styv kalkmossa *Tortella rigens*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Inom Natura 2000-området Stora Vikers är de prioriterade bevarandevärdena områdets; Basiska berghällar (6110), Alvar (6280), Fuktängar (6410), Agkärr (7210), Rikkärr (7230), Karsthällmarker (8240) och Trädklädd betesmark (9070) samt bevara områdets förekomster av arten Styv kalkmossa (1988). Bevara ett stort hållmarks-komplex där både karsthällmarker och basiska berghällar uppvisar mycket hög kvalitet. Bevara ett område med större sammanhängande öppna eller delvis öppna kalkhällmarker med alvarmarker, karsthällmarker och basiska berghällar i mosaik. Bevara de värdefulla våtmarksmiljöerna och de hydrologiska förutsättningarna med förekomst av kalkfuktängar, agkärr och rikkärr. Utöver detta bevara en mycket rik flora och fauna typisk för denna miljö och med förekomst av sällsynta och rödlistade arter av kärlväxter, mossor, lavar och insekter.

Motivering:

Mosaiken av de öppna kalkhällmarkerna (karsthällmarker, basiska berghällar och alvar) och de trädklädda betesmarkerna skapar förutsättningar att hysa mycket höga naturvärden. Den stora variationen i naturen skapar unika miljöer för många arter i området. Stora arealer hällmark, med på sina ställen stora kraftigt karstvidgade sprickor, uppvisar mycket hög kvalitet, liksom intilliggande basiska berghällar som även dessa till stor del är av mycket god kvalitet. Till de tunna kalkrika lagren av blottlagd, växelfuktig finjord som skapats och upprätthållits av uppfrysning (vintertid) och torka (sommartid), finns en artrik lav- och mossflora knuten. På kalkhällarna och vittrade kalkstensblock finns intressanta lavsamhällen med flera sällsynta arter, t.ex. falsk guldskevav. Området hyser även mycket höga botaniska och entomologiska värden knutna till de magra markerna och våtmarksmiljöerna. Den stora areal trädklädd betesmark utmärker även området genom att skogen haft lång kontinuitet som skogsbete med ett antal längre uppehåll. Området är således ett bra exempel på värdefulla trädklädda betesmarker på Gotland. I mosaik med ovan nämnda naturtyper förekommer även inslag av värdefulla rikkärr inom området.

Prioriterade åtgärder:

En restaureringsplan för området har tidigare funnits. De åtgärder som utfördes enligt den planen bör förvaltas så att dessa områden inte åter växer igen. Bete bör i största utsträckning upprätthållas. På de ytor där hävd i form av bete i dagsläget inte förekommer, men visar tydliga tecken på tidigare hävd, bör bete återinföras för att gynna områdets naturtyper och arter. Igenväxningsvegetation avlägsnas om nödvändigt efter ett återinfört bete i dessa områden. Betet utförs på ett extensivt sätt, vilket minimerar risker att skada känsliga strukturer, naturtyper och arter. Invasiva arter som t.ex. berberis, bör tas bort för att förhindra fortsatt spridning. Vidare bör restaureringsåtgärder och agslåtter tillämpas i agkärret och rikkärr med agförekomster.

Beskrivning av området

Stora Vikers är ett 281 hektar stort område beläget i Lärbro socken på norra Gotland, strax norr om Storugns vid Kappelshamnsvikens östra sida. Området är ett stort hållmarksområde på lagrad kalksten, omslutet av trädklädd betesmark, där större delar betas. Till hållmarker räknas karsthållmarker och basiska berghällar. Stora Vikers erbjuder ett svallande landskap på gamla rev, med gamla strandvallar, karsthållmark, basiska berghällar och klintkanter. Inlandsvallarna vetter på flera håll mot Kappelshamnsviken. Karsthållmarkerna är välutvecklade och bitvis av mycket hög kvalitet. Kartsprickorna är både djupa och breda och visar tydliga tecken på långt gången karstvittring. Bredden på karstsprickorna varierar från några millimeter upp till flera decimeter. Runda slukhål förekommer i området. I det östra hållmarksområdet finns en halv meter bred ränna som utsvarvats av inlandsisen. Det hållmarksområde som ligger söder om Källingmyr har bitvis en kullrig ytstruktur på grund av berggrundens rika förekomst av stromatoporider. I anslutning till karstområdena breder på sina ställen basiska berghällar ut sig, som även dessa är av hög kvalitet. I mosaik med hållmarkerna förekommer alvarmark med, från kalkhällen vittrade jord- och gruslager. En mindre agmyr finns i anslutning till områdets centrala delar. Övriga fuktiga områden utgörs av både rikkärr och fuktängar som förekommer i ett sammanhängande område med agmyren i anslutning till hållmarkerna. Området ligger också inom värdetrakt för skogsbete och kalkbarrskog, vilken är en skogstyp som Gotland har ett internationellt ansvar för att bevara.

Skogen är gammal och gles med lång skoglig kontinuitet samt lång kontinuitet av bete. Merparten av arealen skog utgörs av naturtypen trädklädd betesmark (9070) där skogsbete är en nationellt prioriterad skogstyp. Träden växer på mager mark där den lagrade kalkstenen på sina ställen går i dagen. Trädsiktet består nästan uteslutande av tall, där många är spärrgreniga och både gamla och senvuxna. Inslag av rönn, oxel, finnoxel, ek och getapel finns också. Skogen är avverkad för ett transportband rakt igenom hela området i västlig-östlig riktning, vilket givit området en särskild karaktär. Död ved förekommer i form av torrakor och lågor. Förekomsten av död ved är förhållandevis rik och i olika nedbrytningsstadier.

En är dominerande i buskskiktet med inslag av slån, brakved, skogstry, rött oxbär, hartsros, berberis m.fl. I fältskiktet i skogen växer hävdgynnade arter som älväxing, svinrot, backtimjan, brudbröd och rosettjungfrulin. Enen är en mycket viktig del i alvarlandskapet främst med dess funktion som vindskydd. En mängd insektsarter och spindeldjur utnyttjar dessutom förnan under enbuskarna, framförallt för övervintring, men även som skydd under sommarens torka, då förnan erbjuder en lämplig fuktighet. Ett exempel på ett sådant djur är den kantiga krabbspindeln som uppehåller sig på alvarmarkerna.

På sandigare underlag, främst i de östra delarna av området, förekommer ljung i ökande utsträckning, som en följd av att hävd, i form av bete, idag inte längre förekommer här. Lundtrav, spåtistel, liten blåklocka, vispstarr, träjon, skogssallat, tovsippa och liljekonvalj växer också i skogen. Under en del träd växer jordstjärnor. I skogsbrynen hittar man orkidéerna nattviol och salepsrot. Även den sällsynta Langes maskros kan beskådas i området.

På alvarmarkerna växer för alvarmarkerna vanliga arter som bergskrabba, vit-, färg- och gulmåra, fårsvingel, liten sandlilja, sydknutnarv, bergjohannesört, vildlin, brudbröd, harmynta, gul-, vit- och stor fetknopp, axveronika, ljus solvända, getrams, harmynta, grusslok, blodnäva, fältmalört, äkta johannesört, gotlandssolvända, fältsippa, alvargräslök, stor kustruta, mjölon, rödklint och blåeld. Här hittas även flertalet fibblor som höstfibbla, hållklofibbla, kvastfibbla, vätfibbla och revfibbla. I bottenskiktet finns på flera håll ett välutvecklat jordbroklavsamhälle på ett tunt lager av kalkrik finjord. Flera av arterna är beroende av naturliga störningar i form av uppfrysning (vintertid) och torka (sommartid) som blottlägger okoloniserad finjord. Vanliga lavararter på dessa marker är tjock kantlav, mossgroplav, kraterlav, svavellav, älghornslav, kalkpunktlav och tegellav. På kalkblock och klintkanter växer exempelvis falsk guldsquivlav, brun guldsquivlav, småfruktig guldsquivlav och stor stjärnfruktav.

I de tydligt vidgade karstsprickorna växer bland annat murruta och stinknäva. I karstsprickorna i delar av området finns tydliga spår av snäckbete där finribbad hållsnäcka betar lavar och alger. Den finribbade hållsnäckan förekommer endast i ett fåtal landskap i Sverige (Gotland, Öland, Västergötland och Östergötland) och de största förekomsterna finns på Gotland och Öland.

Källingmyr ligger i de centrala delarna av området i söder. Här finns ett par agkärr med omkringliggande rikkärr omslutna av alvarmark och karsthällmark. I rikkärret växer orkidéer, axag och olika typiska rikkärsmossor. I fuktängarna hittas ängsvädd, älvväxing, krissla, brunört och olika starrarter så som exempelvis slankstarr.

Insekter som förekommer i området är apollofjäril, svartfläckig blåvinge, väpplingblåvinge, samt flera andra blåvingar, blåvingad gräshoppa, aurorafjäril, karminspinnare, silversmygare, flera arter trollsländor som ex. större sjötrollslända. Den svartfläckiga blåvingen har tidigare haft en stor utbredning i Sverige från Skåne till Värmland, men nu finns den bara kvar i ett fåtal landskap. Huvudförekomsterna för arten är på Gotland och Öland. Fåglar som förekommer i området är spillkråka, nattskärra, örn, trädlärka och domherre, för att nämna några.

Åtgärdsprogram

Vissa arter är så hotade att det inte räcker att skydda dem inom naturreservat eller genom fridlysning. För sådana arter finns speciella åtgärdsprogram som skraddarsys för varje enskild art. Dessa program kallas Åtgärdsprogram för hotade arter och förkortas ÅGP. Åtgärdsprogram för hotade arter förekommer även utanför naturreservat. Inom området Stora Vikers återfinns följande arter och naturtyper med speciella åtgärdsprogram:

Fjärilar: Svartfläckig blåvinge (*Phengaris arion*).

Rikkärr (7230).

Vad kan påverka negativt?

Observera att detta endast är några exempel på faktorer som kan påverka miljön och områdets värden. Att en verksamhet är listad som ett tänkbart problem innebär inte att den är förbjuden. Vissa av verksamheterna kan omfattas av den tillståndsplikt som gäller om det finns risk för betydande påverkan på miljön i Natura 2000-området. I andra fall är inte tillståndsplikten aktuell men behov kommer att finnas att följa upp det specifika problemet. För att få närmare besked om vad som gäller i ett enskilt fall kan det vara lämpligt att ta kontakt med berörd tillsynsmyndighet som är länsstyrelsen eller vid skogsbruksåtgärder Skogsstyrelsen.

Igenväxning

Det mest påtagliga hotet mot de biologiska värdena knutna till områdets öppna, torrare marker (alvarmarker, karsthällmarker och basiska berghällar) är igenväxning, en naturlig följd av att betet i vissa områden har upphört eller inte varit tillräckligt.

Alvarmarkernas växter är så gott som helt beroende av ljusinstrålning och att torra och näringsfattiga förhållanden råder, vilket hindrar mer näringskrävande arter att etablera sig. Bara några centimeter med förnaansamling minskar solinstrålningen och kan påverka många växters förmåga att gro. Ökad igenväxning leder till ökad förnaansamling från döda växter, vilket på sikt medför en näringsanrikning och tjockare jordtäckning, vilket i sin tur accelererar igenväxningen på alvarmarkerna. Vidare är förnaansamling i karstsprickorna negativt. En stor andel av områdets utpekade bevarandevärden är helt beroende av att näringsfattiga förhållanden råder. Hävdgynnade arter missgynnas och konkurreras ut vid förändrade näringsförhållanden till följd av ökad kvävedeposition och andra luftburna föroreningar samt surt nedfall, vilket bidrar till förändrad artsammansättning och ökad igenväxning.

Vegetationssammansättning i bottenskiktet förändras och andelen gräs, buskar och träd ökar. I de allra magraste alvarmarkerna, där de naturliga störningsregimerna, framför allt torka och uppfrysning är påtagliga, sker igenväxningen inte i lika hög grad.

Igenväxningen utgör vidare ett hot mot områdets våtmarker (kalkfuktängar, agkärr och rikkärr). Kombinationen av delvis upphört bete, ökad våtdeposition av kväve och klimatförändringar leder till att igenväxningstakten ökar. En stor del av områdets värden knutna till våtmarkerna är helt beroende av att näringsfattiga förhållanden råder. Hävdgynnade arter missgynnas och konkurreras ut vid förändrade näringsförhållanden, till följd av ökad näringstillförsel, vilket bidrar till förändrad artsammansättning och ökad igenväxning.

Ingrepp och störning

Kraftiga ingrepp och störning i eller utanför området kan utgöra ett hot mot områdets naturtyper och arter. Exploatering för samhällsbyggande och infrastruktur samt förändrad markanvändning, t.ex. täktverksamhet, vindkraft och annan exploatering utgör hot. Framförandet av fordon i terrängen kan skada alvarmarkernas tunna jordtäckning och vegetation samt att rikkärr, basiska berghällar och fuktängar också kan ta skada av terrängkörning. Hällarna kan påverkas negativt av aktiviteter utanför eller i anslutning till Natura 2000-området (pågående industri och/eller exploatering). Kalkhällmarker har nyttjats som upplagsplats. Upplag och liknande åtgärder är mycket negativt för kalkhällmarkerna då det ökar näringstillförseln, slitage och mekanisk påverkan, vilket därmed påverkar den naturliga artsammansättningen negativt. Liknande aktiviteter i angränsande områden till Natura 2000-området kan medföra spridning av för naturtyperna främmande invasiva arter, vilka kan leda till negativa effekter i ekosystemen.

Skogsbruksåtgärder till exempel gallring, markberedning eller plantering utgör ett hot mot området i sig och främst mot naturtypen trädklädd betesmark (9070). Skogsbruksåtgärder även utanför Natura 2000-området kan påverka negativt ex. genom fragmentering, ökad solinstrålning, kanteffekter, uttorkning, näringsläckage, påverkan på hydrologi etc. Fragmentering minskar kontakten mellan området och andra skogar vilket minskar utbytet mellan olika populationer. Brist på död ved och gamla träd kan leda till utarmning av artantalet och på så sätt vara ett hot mot områdets naturvärden. Även felaktiga röjningsåtgärder, samt hårt bete och trampslitage som missgynnar beteskänsliga arter och trampkänsliga naturtyper som basiska berghällar och karsthällmarker ska undvikas.

Gödsling, kalkning eller introduktion av främmande arter utgör ett hot mot områdets utpekade värden. Vidare kan olika typer av markskador, såsom exempelvis omfattande trampsador, körskador eller schaktning också utgöra hot mot områdets värden.

Invasiva arter

Invasiva arter som spärroxbär och andra naturaliserade oxbärrarter utöver de naturliga arterna (rött-, alvar- och svartoxbär) samt liguster och berberis utgör ett hot mot områdets utpekade naturtyper och arter. Deras snabba spridningsförmåga hotar den naturliga florans och faunan och påverkar den naturliga artsammansättningen negativt. Typiska arter och karaktärsarter för de olika naturtyperna missgynnas och minskar i utbredning samt riskerar i vissa fall att på sikt försvinna. Upplag av jordhögar, schaktmassor, trädgårdsavfall och annat organiskt material i eller utanför området medför att frön och växtdelar lätt medföljer och i vissa fall sprids inom området. Främmande arter som i dagsläget har en begränsad utbredning kan i ett allt varmare klimat till följd av klimatförändringar börja uppträda alltmer invasivt, vilket skulle medföra en negativ effekt för områdets naturtyper och arter.

Betetryck

Vid ett eventuellt återinförande av bete i de delar av Natura 2000-området som idag inte längre betas bör betet anpassas efter områdets egna förutsättningar. I detta ingår väl genomtänkt hävdregim, som innefattar val av betesdjur och omfattning av hävd samt en kritisk gräns för negativ effekt från tramp för att ingående arter och naturtyper inte ska missgynnas. För högt betetryck missgynnar vissa beteskänsliga arter samt utgör ett hot mot trampkänsliga naturtyper med tunt eller obefintligt jordlager. Exempel på sådana är vissa typer av grusalvar med trampkänsliga moss- och lavsamhällen, basiska berghällar och karsthällmarker. Vidare kan bete med tunga djur orsaka trampsador i delar av områdets våtmarker vilket kan leda till negativa effekter på bevarandestatusen i våtmarkerna. Djurens födopreferenser påverkar artsammansättningen, vilket kan få negativa effekter för vissa arter och naturtyper. Exempelvis ska får inte tillåtas beta i orkidérika marker.

Användning av avmaskningsmedel

Rutinmässig användning av avmaskningsmedel med makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) kan innebära ett hot mot områdets arter och naturmiljöer eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan. Avmaskning ska alltid föregå av träckprovsundersökning där veterinär gör en bedömning om avmaskning kan anses aktuellt.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsinriktade ändamål som skötsel och förvaltning av det berörda området (7 kap. 28 a § miljöbalken).

- Inom området finns en nyckelbiotop
- Delar av området ligger inom Riksintresse för Friluftsliv
- Inom området finns flertalet fornlämningar.

Skydd

Stora Vikers är utpekad som Natura 2000-område, men saknar för närvarande formellt områdesskydd.

Skötsel

Inom Natura 2000-området finns stora sammanhängande arealer av skyddsvärd natur där främst karsthällmarkerna, de basiska berghällarna, de trädklädda betesmarkerna och rikkärren utgör grund för utpekandet av området. För att bevara och stärka dessa värden på bästa sätt skulle vissa åtgärder behöva vidtas.

Upprätthållning av betet, liksom utökat bete, är prioriterat i området. Igenväxningsvegetation som inte avlägsnats av betesdjur tas bort vid behov. Det är viktigt att naturliga störningsregimer kan fortgå eller att åtgärder för att efterlikna naturliga störningsregimer utförs.

Borttagning av igenväxningsvegetation

För att hejda och förhindra igenväxning av de öppna markerna karsthällmarker, basiska berghällar och alvarmarker, kan det på sikt behövas röjning i buskskiktet och eventuell plockhuggning av enstaka träd. Röjningsåtgärder utförs på ett sådant sätt som förhindrar att körskador uppkommer i de tunna jordarna på hållmarkerna. Gamla träd och buskar lämnas alltid. Röjningsavfall tas bort, alternativt eldas upp på plats. Bränningshögar placeras på mindre känslig mark. De åtgärder som genomförs bör vara inriktade på att skapa en mosaik mellan områden som är öppna och mer slutna för att skapa variation, vilket gynnar flora och fauna. Detta bör vidare ske genom varsamma röjningsinsatser vid flera tillfällen och inte av engångskaraktär. I områden där igenväxningsvegetationen är tät är en kombination av flera åtgärder önskvärd som exempelvis extensivt bete och riktade röjningsåtgärder. Sådana åtgärder utförs då det anses lämpligt och är inte av engångskaraktär.

I de delar av Natura 2000-området som betas extensivt bör betet upprätthållas för att hålla igenväxningsvegetation nere. Bete i området har fortgått sedan åtminstone år 2004 utan avbrott, men betet roteras idag till olika delar av området. På ytor som karaktäriseras av en tidigare betad struktur bör bete återintroduceras för att återfå en betespräglad flora och fauna i dessa områden. De öppna ytorna med håll- och alvarmark bör förbli av öppen karaktär. Skogsområden bör skötas på ett sådant sätt att naturtypen behåller sin karaktär vad gäller struktur och artsammansättning. Ett varierat landskap med öppna ytor (gläntor) liksom områden av mer skyddad karaktär är att eftersträva för området i sin helhet.

I Källingmyr behövs en reducering av ag för att få en artrikare miljö med varierande livsmiljöer. Öppen vattenspegel kan behöva skapas om detta anses lämpligt. Sådana åtgärder ger mångformighet i agmyren och förhindrar utvecklingen mot ensartade bestånd av karaktärsarten ag. Även i rikkärret i anslutning till agkärret behöver ag avlägsnas för att låta den lågvuxna och konkurrenssvaga rikkärretsvegetationen åter breda ut sig och skapa en artrik naturtyp av god karaktär.

Den långvariga hävdpåverkan i agkärr i form av täkt av ag (agslätter) och betespåverkan har tillsammans bidragit till upprätthållande av gynnsam bevarandestatus för naturtypen agkärr. Slätter av ag har tidigare haft stor utbredning på Gotland och har medfört att naturtypen blivit mer mångformig med strukturer som öppna vattenspeglar. Agslätter bör i kombination med ex. extensivt bete användas för att utarma bestånd av karaktärsarten och förhindra fortsatt spridning av ag i rikkärren. Ur naturvårdssynpunkt är det viktigt att den slagna agen förs bort från området.

Alla skötselåtgärder bör utföras på ett sådant sätt att den omkringliggande naturen med avseende på naturtyper och arter, inte skadas.

Bekämpning av invasiva arter

På hållmarker växer flera arter som uppträder invasivt samt arter som är främmande i naturtypen och potentiellt kan uppträda invasivt i ett förändrat klimat med stigande temperaturer och förändrade konkurrensförhållanden till följd av omfattande sommartorka. Spärroxbär, liguster och berberis förekommer spritt på kalkhållmarker och tycks vara väldigt motståndskraftiga mot torka. Bekämpning av dessa arter är prioriterat innan de får större spridning och konkurrerar ut mer konkurrenssvag och lågvuxen flora.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljning ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målandikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målandikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna utröna om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 – naturtyperna och arterna har gynnsamt bevarandetillstånd.

Områden som inte är av Natura-naturtyp

Områden som inte är av Natura-naturtyp och som inom området är kopplade till röjningen för transportbandet planeras att de får utvecklas, om möjligt, mot de naturtyper de var innan de exploaterades. Exempelvis där det tidigare varit trädklädd betesmark (9070), men träden huggits ner, tillåts träden på nytt att återinvandra för att på sikt åter bli naturtypen trädklädd betesmark igen. Ungskogsområden bör tillåtas utvecklas mot naturskog och naturtypen trädklädd betesmark, där vissa åtgärder som plockhuggning och röjning av igenväxningsvegetation kan bli nödvändiga för att uppnå målet gynnsam bevarandestatus för naturtypen. Områden som var öppna alvar (6280) tidigare, men som utsatts för körskador tillåts åter att utvecklas till alvar genom återinvandring av den typiska artstocken för naturtypen. Eventuellt kan körskador jämnas till och eventuellt etablera vissa enbuskar för att minska öppenheten. Detta arbete behöver i sådana fall planeras långsiktigt.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

6110 - Basiska berghällar

Areal: 7,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 4,2 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Förekomst/utbredning i området

Basiska berghällar förekommer spritt i området. Ett större område i södra delen samt lite mindre områden i mellersta delen.

Berghällarna förekommer ofta i mosaik med andra naturtyper såsom alvar och karsthällmark.

Generell beskrivning av naturtypen

Berghällar med basisk berggrund och berg i dagen. Berghällarna med tunna, kalkförande eller basiska jordar med torktålig vegetation dominerad av fetbladsväxter, gräs och ettåriga örter samt (ofta kuddbildande) mossor och lavar. Torkstress förekommer återkommande. Jordfyllda, smala sprickor tillhör också naturtypen och kan hysa en annan vegetation än hållarna och bilda upphöjda strängar med gräs och örter.

Basiska berghällar förekommer främst på hållmarker där jordlagret är tunt, uppsprucket och ej täckande. Naturtypens vegetation är inte heller täckande. Hällarna är öppna och har i normalfallet inte mer än 30% täckningsgrad av träd och buskar, men ett visst inslag av buskar och träd är oftast gynnsamt. Merparten av de områden där naturtypen förekommer finns på Gotland och Öland. Basiska berghällar uppträder ofta i mosaik med alvar (6280).

Bevarandemål

Arealen av Basiska berghällar (6110) ska vara minst 4,2 hektar.

Miljön är solöppen och har låg, mycket låg eller ingen täckningsgrad av träd och buskar med avsaknad av igenväxningsvegetation. Den basiska kalkberggrunden går i dagen med avsaknad av eller tunt lager av kalkrika finjordar. Finjordarna och artsammansättningen präglas av återkommande störningsregimer som uppfrysningfenomen under vinterhalvåret, och torkstress under sommarhalvåret.

En naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som bedöms som invasiva. Typiska arter och karaktärsarter dominerar artsammansättningen och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Området utnyttjas inte som upplagringsplats för exempelvis jordmassor, trädgårdsavfall och liknande.

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation vid behov.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

6280 - Alvar

Areal: 64,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 86,2 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation vid behov.

Inom Natura 2000-området förekommer alvarmarker i hela området, främst i östra och centrala delarna. Alvarmarker förekommer i mosaik med andra naturtyper som karsthällmarker och basiska berghällar.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen utgörs av olika växtsamhällen på tunt eller obefintligt jordtäckte på kalkhällar. Vegetationen varierar bland annat beroende på mark- och vattenförhållanden (kornstorlek, jorddjup, markrörelser m.m.) och hävd. Särskilt artrika miljöer utvecklas vid en småskalig blandning av små hälltor, grusig vittringsjord och jordfyllda sprickor i berget. På svagdränerad mark utvecklas ofta en polygonstruktur beroende av bland annat uppfrysningrörelser i vittringsgruset.

Alvarmark är globalt sett en mycket sällsynt naturtyp och hela 70% av dess totala utbredning återfinns på Öland och Gotland.

Två undertyper finns:

6280 a) *Nordiskt alvar med tunna (0–30 cm) vittringsjordar på (ordoviciska) kalkhällar. Växttäckte, som sällan är helt slutet, är ofta artrikt. Flera olika växtsamhällen kan urskiljas, bl.a. fårsvingelalvar, solvändealvar och vätar. Det är denna undertyp som finns på Gotland.

6280 b) *Prekambriska kalkhällmarker med inget eller mycket tunt jordtäckte. Växttäckte är sällan helt slutet.

Alvarmark karakteriseras av att den utvecklas på plan eller nästan plan kalkberggrund som i något skede har påverkats av nedisning. Jordtäckte är tunt eller obefintligt, och kalkberggrunden kännetecknas av ett högt pH-värde som gör att vissa näringsämnen blir svårslösliga och därmed svåra för växterna att ta upp. Sammantaget skapar detta en mycket mager och ofta torr miljö där bara vissa arter kan etablera sig.

Alvarmarker påverkas i allmänhet av någon typ av stress och/eller störning, antingen kontinuerligt eller då och då. Mänsklig aktivitet i form av betesdrift eller avverkning har under långa tider präglat de svenska alvarmarkerna, och i många fall varit en av förutsättningarna för deras existens. Omkring år 1900 var utbredningen av landets alvarmarker som störst, men i takt med att betesdjuren minskat i antal mot slutet av 1900-talet och betet flyttats till mer produktiva marker har många alvar vuxit igen. Igenväxning sker när förna från döda växter kan ansamlas, vilket leder till att jordtäcket långsamt blir tjockare, vatten binds lättare i marken och tillväxthastigheten av vegetationen kan öka. Alvarmark är dock vanligtvis för mager med långsamma processer för att mer högväxta örter och gräs ska kunna konkurrera ut den ursprungliga vegetationen, däremot kan denna trängas undan om förbuskningen blir mycket kraftig. Alvarets växter är så gott som helt beroende av stark ljusinstrålning och torra och näringsfattiga förhållanden, som hindrar mer näringskrävande och högväxta arter att etablera sig. Det är bara vissa varianter av naturtypen som kan behålla sin öppna karaktär med hjälp av endast naturliga störningsprocesser, kombinerat med extrem brist på näringsämnen och vatten. Till de naturliga störningsregimerna hör exempelvis torka, översvämningar eller uppfrysningsrörelser och bränder (reducerar andelen förna) i marken. Dessa faktorer har gjort att vissa alvarmarker har existerat i hundratals eller tusentals år utan mänsklig påverkan.

Till naturtypen är ofta en artrik och särpräglad flora och fauna knuten. Detta gäller i synnerhet undertypen nordiskt alvar (6280 a) som i huvudsak förekommer på Öland och Gotland samt inom smärre områden i Västergötland. Några endemiska taxa av främst kärlväxter förekommer i naturtypen på Öland och Gotland. Arterna är beroende av stark ljusinstrålning och att varma, torra och näringsfattiga förhållanden råder som hindrar mer näringskrävande och högväxta arter att etablera sig. Alvarets insekter är även de anpassade till ett torrt och varmt klimat. Många av alvarets insektsarter, bland andra många fjärilsarter, är knutna till en viss växt som nästan bara finns på öppna, torra och näringsfattiga marker och som därmed försvinner om deras värdväxt gör det.

Bevarandemål

Arealen av Alvar (6280) ska vara minst 86,2 hektar.

Miljön är solöppen och har en mycket låg täckningsgrad av träd och buskar med avsaknad av igenväxningsvegetation (ex. sly av olika träslag). Ett rikligt inslag av vegetationsfri mark (exklusive skorplavar) där berggrunden går i dagen eller med ett tunt lager av blottlagda kalkrika finjordar förekommer. Finjordarna och artsammansättningen präglas av återkommande naturliga störningsregimer som uppfrysningsfenomen under vinterhalvåret och torkstress under sommarhalvåret. Ingen förnaansamling och förtjockning av jordlagret förekommer i naturtypen.

Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkat av gödsling (förutom från eventuella betesdjur). Buskar och träd av igenväxningskaraktär röjs vid behov.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer, där typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och utan tecken på bestående populationsnedgångar. Styv kalkmossa förekommer i området och har en livskraftig population. Invasiva arter som spärroxbär och liguster förekommer inte i området. Området utnyttjas inte som upplagringsplats för exempelvis jordmassor, trädgårdsavfall och liknande.

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation. Viss röjning av enbuskar för att åstadkomma gläntor med alvarvegetation, för att gynna flera insektsarter, exempelvis svartfläckig blåvinge. Hävd i form av upprätthållet bete och återupptaget bete. Uppföljning av populationerna av apollofjäril och svartfläckig blåvinge. Bekämpning av invasiva främmande arter som spärroxbär, liguster och berberis.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området, men viss igenväxningsvegetation förekommer i de östra delarna av utbredningsområdet.

6410 - Fuktängar

Areal: 2,0 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,5 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Förekomst/utbredning i området

Fuktängarna i området är av undertyp kalkfuktäng (6411) och förekommer på ett fåtal platser inom området. Fuktängarna täcker små arealer.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen utgörs av våta gräsmarker på jordar med stort inslag av kalk, lera eller torv. Krontäckning av träd och buskar är låg, 0-30 %, och inte av igenväxningskaraktär. I typen ingår både ohävdade och hävdade marker nedanför trädgränsen. Två undernaturtyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår "kalkfuktängen". b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåttåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. För upprätthållande av gynnsam bevarandestatus bör objektets hävdhistoria vara vägledande för den fortsatta skötseln. Fuktängar med lång hävdkontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slåtter eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation för att naturtypen ska kunna bibehålla gynnsam bevarandestatus. För vissa varianter av naturtypen krävs återkommande översvämningar.

Bevarandemål

Arealen av Fuktängar (6410) ska vara minst 0,5 hektar.

Fuktängarna har en naturlig hydrologi, vilket kan innebära återkommande översvämningar. Miljön är öppen och täckningsgraden av träd och buskar är låg. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur).

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som bedöms som invasiva, och negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar eller trivialisering i artsammansättningen.

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation. Hävd i form av bete.
Förhindra körskador. Begränsning/borttagning av ag.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom
Natura 2000-området.

7210 - Agkärr

Areal: 4,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny areal: 3,2 ha. Arealen ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Förekomst/utbredning i området

Naturtypen agkärr utgörs av ett stort kärr som ligger i den centrala delen av området samt två mindre i anslutning till detta.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen bildas i grunda kalkrika kärr, sjöpartier eller stränder, men utgör ibland ett successionsstadium av blöta, igenväxande rikkärr som lämnats utan hävd. Ag förekommer i allt från smärre bestånd i vegetationsmosaiker med en artrik och lågvuxen rikkärrsvegetation, till närmast ensartade dominerande bestånd av ag. Både öppna och trädklädda agkärr förekommer inom naturtypen.

Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är flera, bl.a. intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en följd av naturliga förändringar.

Karaktärsarter och för naturtypen typiska arter som hästspira, ängsnycklar, bläddror, korvskorpionmossa och kransalger indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen med avseende på närsaltsbelastning och hydrologisk stabilitet. Massuppträdande av bunkestarr, älggräs, svärdsilja och viden betraktas som negativa indikatorarter i agkärr och indikerar hydrologisk påverkan och förhöjd kvävestatus.

Täckningsgraden av botten-, fält-, busk-, och trädskikt bör så långt som möjligt hållas på en stabil nivå, undantaget där förändringen har en för habitatet positiv effekt. Fortsatt röjning av buskar och träd av igenväxningskaraktär och agtäkt för att förhindra igenväxning, behövs i vissa objekt beroende på habitatets utformning. På myrar med lång kontinuitet i trädskiktet bör skogsbruk undvikas eller bedrivas med stor naturvårdshänsyn. Ingen påtaglig minskning bör ske av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

Naturtypen är känslig för ett antal störningar. Tillkommande och existerande ingrepp i form av dikning och andra markavvattnande åtgärder liksom dämning kan påverka habitatets hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt, vilket i sin tur kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning. Spridning av till exempel aska och gödningsämnen i habitatet kan ge drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i habitatets närhet kan också skada habitatet genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten. Ökad våtdeposition av kväve gör att habitatets vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar. Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar med mera kan förstöra eller skada habitatet, antingen som en direkt effekt eller genom anläggningsarbetet. Strandmiljöer och kärr som inte är så blöta kan hotas av igenväxning.

Bevarandemål

Arealen av Agkärr (7210) ska vara minst 3,2 hektar.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrokemi i såväl våtmarken som tillrinningsområdet. I den öppna myrvidden dominerar och uppträder bestånd av ag med för naturtypen tillräcklig andel typiska arter (alternativt i vegetationsmosaiker med artrik och lågvuxen rikkärrsvegetation), vilka inte minskar.

En tydlig vegetationszonering förekommer till följd av säsongsmässiga fluktuationer i vattenstånd. Karaktärsarten ag och typiska arter som höstspira, ängsnycklar, bläddror, korvskorpionmossa och kransalger dominerar fält- och bottenskikt i våtmarken. Förekomsterna av karaktärsarten och de typiska arterna är varaktiga och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Inga massuppträdanden av bunkestarr, älggräs, svärdsilja och viden förekommer.

Bevarandeåtgärder

Fortsatt och återupptagen hävd och reducering av ag där den sprider sig mycket.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedömas ha ett icke gynnsamt bevarandetillstånd inom området. Ager breder ut sig och har ökat sin utbredning avsevärt jämfört med på 1960-talet. Idag utgörs hela det stora kärret av ensartade bestånd av ag där andelen typiska arter är låg. Förekomsten av annan vegetation är också låg.

7230 - Rikkärr

Areal: 2,0 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 3,7 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Förekomst/utbredning i området

Naturtypen rikkärr förekommer i de södra till mellersta delarna av området i anslutning till Källingmyr.

Generell beskrivning av naturtypen

Rikkärr är minerotrofa myrar och rika källmiljöer där oavsett lutning och förekomster av morfologiska strukturer, ständig tillförsel av baskatjonrikt vatten från omgivningen sker. Detta medför att pH-värdet i myren vanligen är 6 eller högre. Habitatets utbredningsområde överensstämmer med områden där berggrunden och/eller jordtäcket är rikt på baskatjoner, vanligtvis kalcium. Rikkärren är generellt oligotrofa-mesotrofa och näringsbegränsade då kalcium-komplex binder fosfat.

Torvdjupet är ofta grundare än i fattigare myrar och kan understiga 30 cm, men bottenskiktet byggs upp av rikkärrensindikerande brunmossor (t.ex. släktena *Scorpidium* och *Campylium*) eller i vissa fall vitmossor. Morfologiska strukturer i torven utgörs i de fall de förekommer av tuvbildning, mindre sträng- och flarkbildningar och källkupoler.

Både öppna och trädklädda rikkärr inkluderas i habitatet, vilka kan ha en krontäckning av 0-100%. Vegetationen domineras av olika halvgräs och örter. Rikkärren har en speciell flora och fauna som varierar med t.ex. krontäckningsgrad, kalkhalt och näringsförhållanden.

Tre undergrupper kan urskiljas inom naturtypen:

- Öppna hävdade rikkärr (krontäckning 0-30%)
- Öppna ohävdade rikkärr (krontäckning 0-30%)
- Trädklädda och videbevuxna rikkärr (krontäckning 30-100%).

Bevarandemål

Arealen av Rikkärr (7230) ska vara minst 3,7 hektar.

Intakta hydrologiska förhållanden råder med opåverkad hydrokemi i såväl rikkärr som tillrinningsområden. Det förekommer inga avvattande, tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från eventuella betande djur). Området utnyttjas inte som upplagringsplats för exempelvis jordmassor, trädgårdsavfall och liknande.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som bedöms som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Typiska arter och karaktärsarter av kärlväxter och mossor dominerar i fält- och bottenskiktet.

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation. Återupptagen hävd med bete på flera lokaler, men får ska inte användas som djurslag i dessa orkidérika marker. Reducering av ag.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett delvis gynnsamt bevarandetillstånd i större delar av området, men viss igenväxning med ag förekommer i den södra delen av naturtypens utbredningsområde.

8240 - Karsthällmarker

Areal: 19,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny areal: 17,4 ha. Arealen ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Förekomst/utbredning i området

Karsthällmarkerna förekommer inom hela Natura 2000-området och uppvisar bitvis mycket hög kvalitet. Området erbjuder storslagna karsthällmarker med stora rutmönster och djupa sprickor bildade av karstprocesser. I vissa sprickor har träd letat sig upp där de numera växer stadigt. Karsthällmarkerna i området utgör tillsammans en för naturtypen stor areal.

Generell beskrivning av naturtypen

Kalkhällmarker med djupa sprickor och håligheter tydligt vidgade av karstprocesser. Kalkberggrunden går i dagen och saknar eller har ett tunt lager av kalkrika finjordar. De mer eller mindre jordfria hållarnas vegetation domineras av fetbladsväxter, anueller, lavar och kuddar av mossor. I sprickbildningarna som erbjuder ett annat mikroklimat och där jord ansamlats och skapat annorlunda växtförhållanden, finns fuktig jord, vindskydd, skydd mot stark solstrålning och skydd från bete. Här växer kalktåliga växter som ormbunksväxter, slån, ask och nyponbuskar.

Karsthällmarker täcker mycket små arealer och förekommer huvudsakligen på Gotland och Öland. I övriga landet är naturtypen mycket sällsynt, varför bl.a. Gotland har ett speciellt ansvar för naturtypens bevarande.

Karsthällmarker förekommer ofta i mosaik med alvar (6280) och basiska berghällar (6110).

Bevarandemål

Arealen av Karsthällmark (8240) ska vara minst 17,4 hektar.

Miljön är solöppen och har en låg täckningsgrad av träd och buskar. Avsaknad av igenväxningsvegetation och arter som klassats som invasiva. Karstvidgade sprickor och håligheter förekommer i kalkberggrunden med en varierande grad av ansamling av jord i botten på sprickorna. Hydrologin och berggrundens vattenhållande egenskaper är intakta och långsamtgående karstprocesser bibehålls. Kalkberggrunden går i dagen med avsaknad av eller med ett tunt lager av kalkrika finjordar. Finjordarna och artsammansättningen präglas av återkommande naturliga störningsregimer som uppfrysningsfenomen under vinterhalvåret och torkstress under sommarhalvåret.

Närheten till andra naturtyper utgör en viktig funktion för många insekter och fåglar, vilka är beroende av andra miljöer utanför naturtypen, exempelvis för skydd, födosök eller delar av sin livscykel. Exempel på sådana marker är gräs- och buskmarker eller blomrika kantzoner.

En naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Typiska arter dominerar vegetationen och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Området utnyttjas inte som upplagringsplats för exempelvis jordmassor, trädgårdsavfall och liknande.

Extensivt bete kan vara gynnsamt för naturtypen, men markslitage får inte påverka typiska arter negativt. Gödsling förekommer inte (förutom från eventuella betesdjur inom området).

Bevarandeåtgärder

Igenväxningsvegetation hålls under uppsikt liksom andelen förna intill och i sprickorna.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området. I de östra delarna av området är stora delar av karasthällmarkerna av mycket god och hög kvalitet. Sprickorna formar på sina ställen ett rutmönster i hållarna. I de mellersta delarna börjar sprickorna så smått att växa igen med gräs och liknande vegetation.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 70,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 143,6 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Förekomst/utbredning i området

Inom Natura 2000-området förekommer de trädklädda betesmarkerna i hela området. Denna naturtyp utgör den största arealen inom området och förekommer i mosaik med övriga naturtyper.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen förekommer på fastmark som är torr till blöt och näringsfattig till näringsrik, och inkluderar både betade trädklädda hagmarker och skogsbeten. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-75% och utgörs av inhemska trädslag. Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Utmärkande för naturtypen är en stor variation i åldern på träden och de frekventa gläntorna. Trädklädd betesmark förekommer i alpin, boreal och kontinental biogeografisk region och av den totala andelen inkluderad i Natura 2000 återfinns 70 % i Sverige.

Att hålla djur på bete i skogsmarker är en mycket gammal tradition som sträcker sig tillbaka 5-6 000 år i norra Europa. Först på mitten av 1900-talet när boskapsskötseln och skogsbruket industrialiserades och det moderna jordbruket tog över, upphörde de traditionella betesmarkerna att användas och de trädklädda betesmarker som finns kvar idag är mycket få. På Gotland skyddas totalt knappt 5000 hektar trädklädd betesmark inom Natura 2000 och det är även på Gotland som naturtypen till största del återfinns. Att gotländska trädklädda betesmarker bevaras är således av nationell betydelse.

Hagmarkerna respektive skogsbetena kan delvis betraktas som två olika undertyper av trädklädd betesmark, men gränsen mellan dem är ibland otydlig och historiskt har de haft stora likheter.

Hagmarkerna är relativt öppna, trädklädda marker som har ett artrikt busk- och trädskikt, och det är inte ovanligt att de delvis har en historik med ängsbruk. Trädskiktet domineras normalt av lövträd. Skogsbetena är skogar som är tydligt påverkade av bete och där en beteskontinuitet finns. Skogsbeten förekommer i större delen av landet, är starkt varierade beroende på den skogstyp som dominerar i området och kan förekomma i både barr- och lövskog. De kan också utgöra dungar av skog i en i övrigt öppen hagmark.

Artsammansättningen i trädklädda betesmarker varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga.

Hagmarkerna på Gotland är antingen dominerade av lövträd, ofta ask, ek och alm, eller av en blandad sammansättning av gran, tall, en och lövträd. I den betade skogen på Gotland dominerar barrträd, då främst tall. Enbuskar och hassel utgör de mest frekventa arterna i buskskiktet medan fältskiktet till stor del består av arter som är knutna till högre ljus- och värmertilgång än vad som är tillgängligt i tät skog. Trädklädd betesmark är en av de mest artrika naturtyperna inom den boreala biogeografiska regionen. Det finns många hotade arter av evertebrater, kärlväxter, lavar och svampar i naturtypen och många är kopplade till gamla träd och död ved. I de fall där betad skog förekommer på kalkmark utgör detta goda förutsättningar för en rik marksvampflora. Ett högt antal rödlistade arter är knutna till naturtypen. Död ved utgör även viktiga substrat för många rödlistade arter.

Bevarandemål

Arealen av Trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 143,6 hektar.

Området har en tydlig betesprägel. Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädföryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverkar dynamik och struktur. Även mänskliga åtgärder som exempelvis återkommande plockhuggning och röjning påverkar naturtypen. Trädskiktet är olikåldrat och flerskiktat. Tall utgör det dominerande trädslaget. Krontäckning varierar mellan tätare och glesare med gläntor och solinsläpp, till markskikt och trädstammar.

Gamla och/eller grova träd, torrträd, hålträd, blommande buskar av t.ex. slån och hagtorn, samt död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer och fyller en viktig funktion och är en förutsättning för områdets biologiska mångfald i form av epifytiska lavar, svampar och insekter. En tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer med en för naturtypen naturlig artsammansättning med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Området utnyttjas inte som upplagringsplats för exempelvis jordmassor, trädgårdsavfall och liknande.

Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation. Fortsatt och återupptagen hävd i form av bete på flera lokaler. Bekämpning av invasiva främmande arter.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett delvis gynnsamt bevarandetillstånd. Betesdjuren öppnar upp landskapet på ett gynnsamt vis. Den östra och södra delen av området betas inte i dagsläget, varför den inte anses uppnå gynnsam bevarandestatus. Hävdgynnade arter finns, men andelen är låg. Skogen är förhållandevis gles, men saknar i viss utsträckning betesprägel. Återupptaget bete i den södra och östra delen är en åtgärd som bör utföras.

1988 - Styv kalkmossa

Artens förekomst är ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Styv kalkmossa *Tortella rigens* är knuten till kalkområden på Öland, Gotland, i Västergötland och i Stockholmsområdet. Arten förekommer annars bara i västra Estland, på Signilskär och Eneskär på västligaste Åland och i ett begränsat område i östra Nordamerika. Minst 95 % av världens kända förekomster finns i Sverige varav en stor andel på Öland och Gotland och kan därmed anses bära ett såväl nationellt som globalt bevarandeansvar för arten. Arten är ofta relativt allmän på lokaler där den förekommer. Styv kalkmossa förekommer främst på alvarmark, företrädesvis direkt på kalkstenen eller på kalkrik finjord, oftast på plan eller svagt sluttande mark, gärna i lite fuktigare miljöer med gles kärlväxtvegetation på grund av sin konkurrenssvaghet och som pionjärart. Arten sprider sig vegetativt genom fragmentering av bladspetsar och förväntas normalt kunna sprida sig 10 meter under en 10-årsperiod. Då arten saknar möjlighet till effektiv spridning och förekommer i relativt få fragmenterade förekomster hotas den av såväl mer sporadiska förändringar såsom alltför hårt trampslitage som mer långsiktiga förändringar som igenväxning till följd av t.ex. klimatförändringar och uteblivna uppfrysningssfenomen som arten kan tänkas vara beroende av för att kunna återetablera, sprida sig och fortleva på aktuella lokaler.

Bevarandemål

Styv kalkmossa förekommer i området. Arealen av lämplig livsmiljö, öppna alvarmarker, ska vara minst 56,6 hektar. Den naturliga störningsregimen med uppfrysningssfenomen under vinterhalvåret som skapar för arten lämplig mikrotopografi och lämpliga substrat av blottlagda, växelfuktiga finjordar på kalkrikt underlag förekommer på alvarmarkerna av grusalvarkaraktär där arten förekommer. För vidare beskrivning av artens livsmiljö se bevarandemål för Alvar (6280).

Bevarandeåtgärder

Borttagning av igenväxningsvegetation. Måttligt intensiv betesdrift. Skapa solöppna ytor.

Bevarandetillstånd

Arten bedöms ha en gynnsam utbredning i området, men pågående igenväxning av alvarmarkerna påverkar arten negativt.

Dokumentation

ArtDatabanken, 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala.

Artfakta. 2021. Svartfläckig blåvinge *Phengaris arion*. SLU ArtDatabanken.

Haglund, A. 2010. Uppföljning av skyddade områden i Sverige - riktlinjer för uppföljning av friluftsliv, naturtyper och arter på områdesnivå. Naturvårdsverket.

Johansson, S. 2014. Gotlands gammelskogar ur ett landskapsperspektiv - utbredning, bevarande och konnektivitet. Uppsala universitet.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1978. Översiktlig naturinventering Geologi. Planeringsavdelningen.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, Basiska berghällar (6110), Alvar (6280), Fuktängar (6410), Agkarr (7210), Rikkarr (7230), Karsthällmarker (8240) och Trädklädd betesmark (9070).

Naturvårdsverket, 2011. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2, Styv kalkmossa (1988).

Lagtexter

Art- och habitatdirektivet, Rådets Direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007.

7 kap. 27-29 §§ Miljöbalken (1998:808).

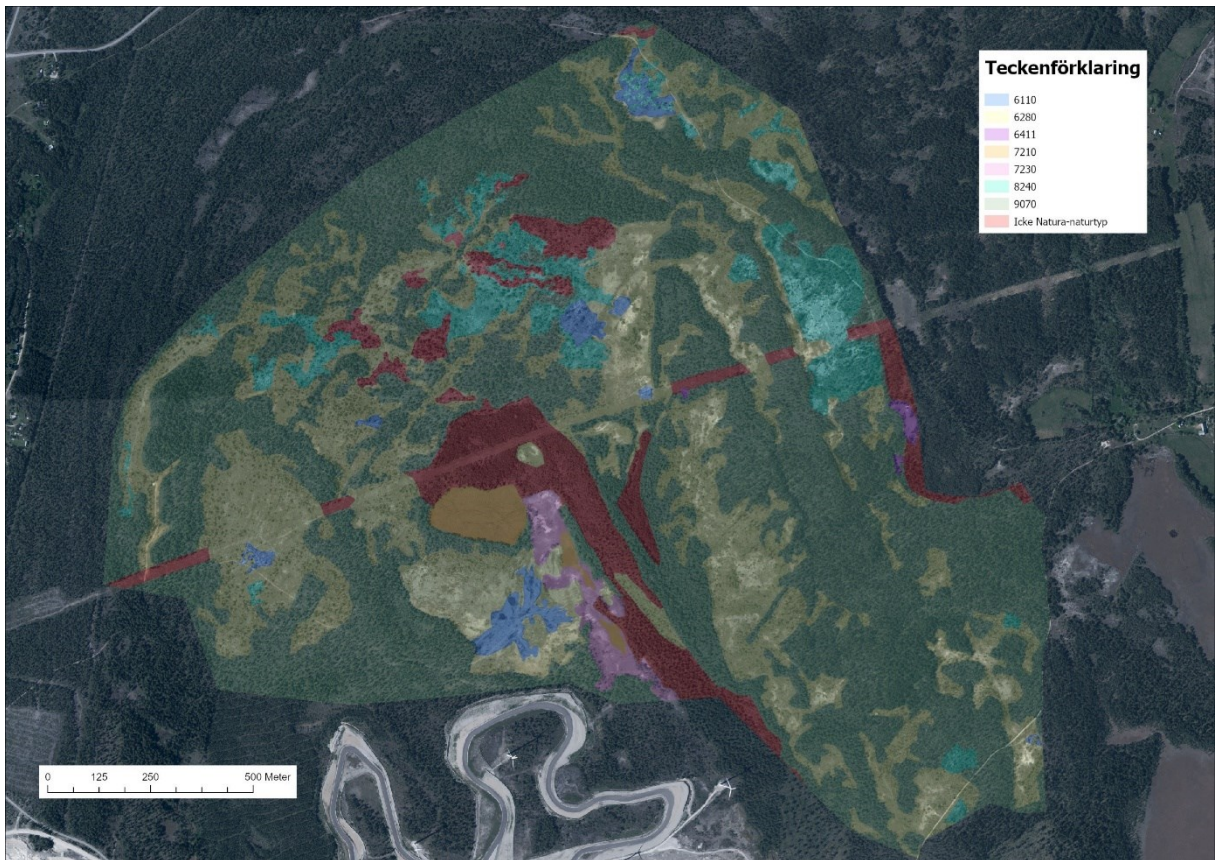
15-17 §§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Bilagor

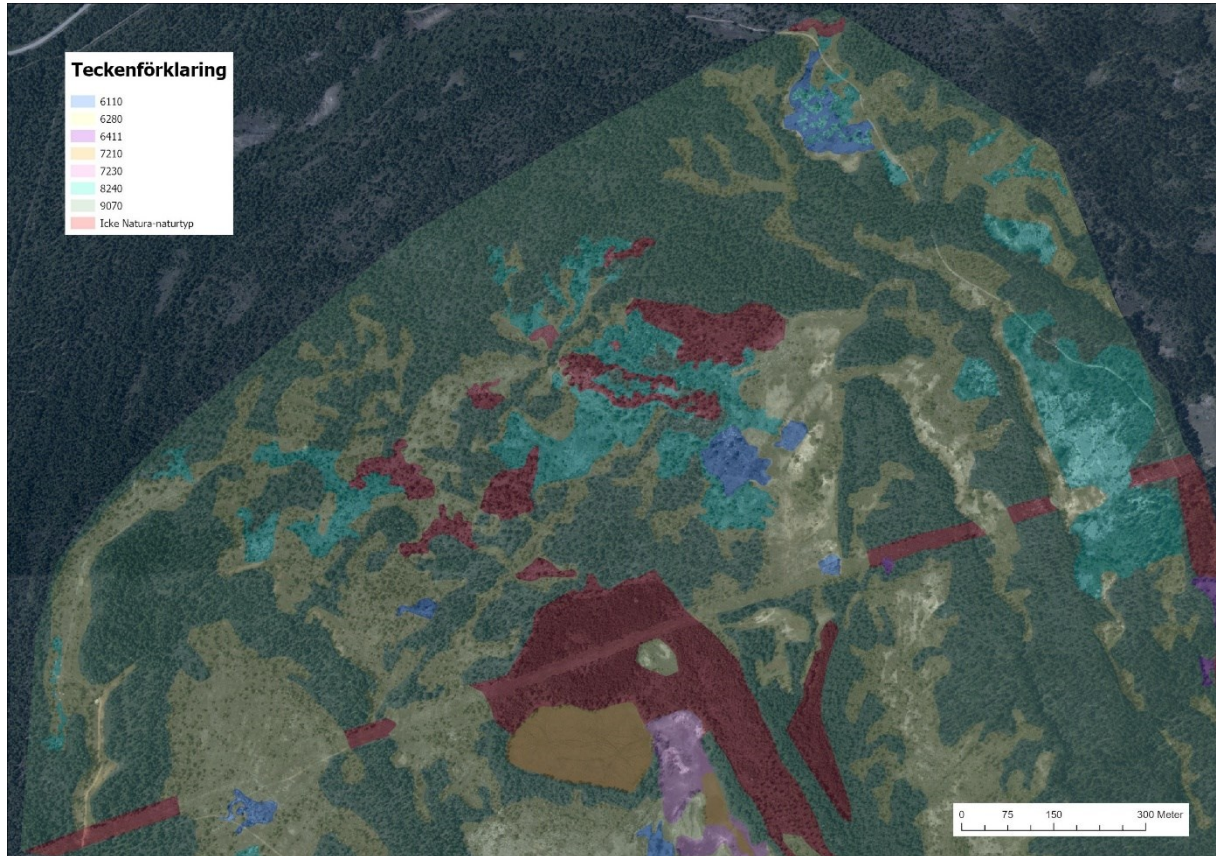
Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Stora Vikers.

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Stora Vikers.

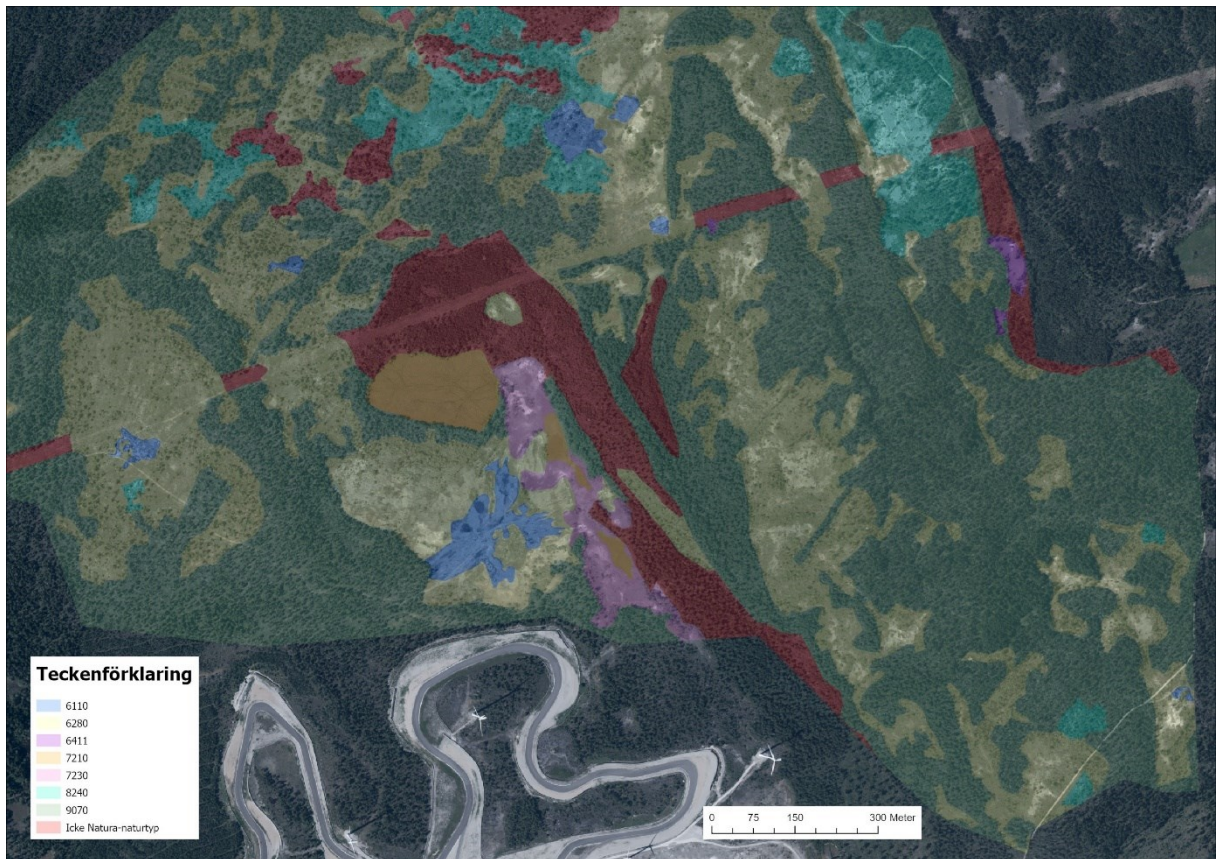
Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Stora Vikers

Natura 2000-området Stora Vikers med utbredning av naturtyperna Basiska berghällar (6110), Alvar (6280), Fuktängar, kalkfuktängar (6411), Agkarr (7210), Rikkarr (7230), Karsthällmark (8240) samt Trädklädd betesmark (9070). Röda ytor avser områden av icke Natura-naturtyp och utgörs av produktionsskog (9900) och vägar (6960).

Natura 2000-området Stora Vikers, norra delen, med utbredning av naturtyperna Basiska berghällar (6110), Alvar (6280), Fuktängar, kalkfuktängar (6411), Agkärr (7210), Rikkärr (7230), Karsthällmark (8240) samt Trädklädd betesmark (9070). Röda ytor avser områden av icke Natura-naturtyp och utgörs av produktionsskog (9900) och vägar (6960).

Natura 2000-området Stora Vikers, södra delen, med utbredning av naturtyperna Basiska berghällar (6110), Alvar (6280), Fuktängar, kalkfuktängar (6411), Agkärr (7210), Rikkärr (7230), Karsthällmark (8240) samt Trädklädd betesmark (9070). Röda ytor avser områden av icke Natura-naturtyp och utgörs av produktionsskog (9900) och vägar (6960).

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Stora Vikers

Denna lista innehåller data som hämtats från Artportalen 2023-09-29 (<https://www.artportalen.se/>), uppdaterad 2024-02-26. Det kan finnas rödlistade arter i området som nämns men inte återfinns här, detta beror då på att de inte har rapporterats i Artportalen från området.

Kärlväxter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Arenaria gothica</i>	Kalknarv	NT
<i>Carex ericetorum</i>	Backstarr	NT
<i>Carex hostiana</i>	Ängsstarr	NT
<i>Cirsium acaule</i>	Jordtistel	NT
<i>Crepis praemorsa</i>	Klasefibbla	NT
<i>Carex pulicaris</i>	Loppstarr	NT
<i>Crepis tectorum</i> var. <i>glabrescens</i>	Hällklofibbla	NT
<i>Gymnadenia odoratissima</i>	Luktsporre	NT
<i>Helianthemum nummularium</i> subsp. <i>nummularium</i>	Ljus solvända	NT
<i>Hypericum montanum</i>	Bergjohannesört	NT
<i>Pentanema ensifolium</i>	Svärdkrissla	NT
<i>Potentilla incana</i>	Gråfingerört	VU
<i>Primula farinosa</i>	Majviva	NT
<i>Scorzonera humilis</i>	Svinrot	NT
<i>Thymus serpyllum</i>	Backtimjan	NT
<i>Veronica spicata</i>	Axveronika	NT

Lavar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Psora testacea</i>	Falsk guldskvilav	VU
<i>Gyalecta subclausa</i>	Liten kraterlav	NT

Skalbaggar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Ergates faber</i>	Smedbock	NT

